

ARKEOLOGISKA UPPDRAGSVERKSAMHETEN

RAPPORT 2015:68

ARKEOLOGISK UTREDNING 2015

Vallkärratorn 1:47

Skåne, Lunds kommun, Vallkärra socken, Vallkärratorn 1:47

Bo Friman

Arkeologiska undersökningar görs i tre etapper: utredning, förundersökning och slutundersökning. Processen syftar i första hand till att bevara fornlämningarna, vilket är grundtanken i kulturmiljölagen (KML). Arkeologisk utredning görs i två steg: steg 1 (AU1) innebär att tillgänglig kunskap i form av inventeringar och äldre undersökningar sammanställs och att en inventering görs i fält, i syfte att lokalisera fornlämningar. Steg 2 utgör den särskilda utredningen (AU2), där sökschaktsgrävning utförs. Om det då konstateras förekomst av dolda fornlämningar så är en arkeologisk förundersökning (FU) nästa steg i den uppdragsarkeologiska processen.

Om fornlämningen efter förundersökning bedöms vara välbevarad och ha vetenskaplig potential görs en särskild undersökning, även kallad slutundersökning (SU). De första etapperna, arkeologisk utredning (AU) och förundersökning (FU) utgör ett beslutsunderlag till Länsstyrelsen inför prövning av tillstånd till ingrepp i fornlämning i form av särskild undersökning (SU).

Mer information om den uppdragsarkeologiska processen kan hämtas under följande länk: <http://www.raa.se/kulturarvet/arkeologi-fornlamningar-och-fynd/den-uppdragsarkeologiska-processen/>. Uppdragsarkeologin regleras av 2 kap. 10–14 §§ i Kulturmiljölagen (KML) och av föreskrifter.

ARKEOLOGISKA UPPDRAGSVERKSAMHETEN

RAPPORT 2015:68

ARKEOLOGISK UTREDNING, 2015

Vallkärratorn 1:47

Skåne, Lunds kommun, Vallkärra socken, Vallkärratorn 1:47

Dnr 5.1.1-00572-2015

Bo Friman

STATENS HISTORISKA MUSEER

SAMT ARKEOLOGISKA UPPDRAGSVERKSAMHETEN

STATENS HISTORISKA MUSEER
Arkeologiska uppdragsverksamheten

Odlarevägen 5
226 60 LUND
Fax: 010-480 80 94
Tel: 010-480 80 00

www.arkeologiuiv.se
e-post: fornamn.efternamn@shmm.se
www.shmm.se

© 2015 STATENS HISTORISKA MUSEER
Arkeologiska uppdragsverksamheten
Rapport 2015:68

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Gävle 2013. Medgivande I 2012/0744.
Kartor är godkända från sekretessynpunkt för spridning.

Bildredigering Henrik Pihl

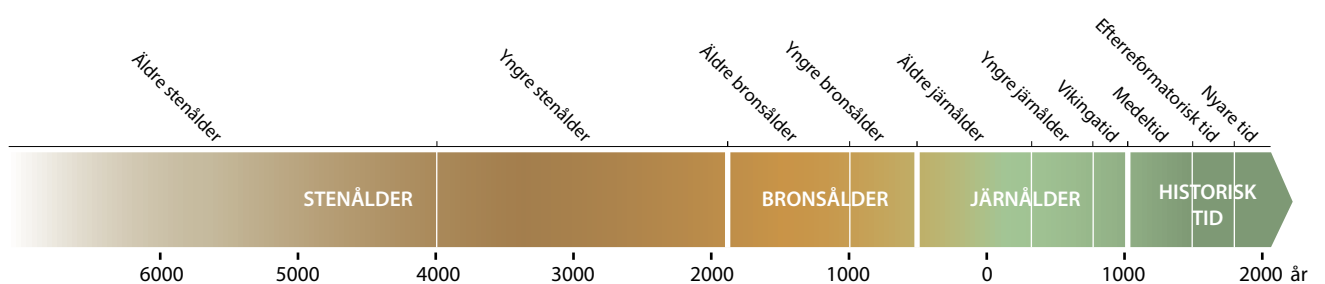
Layout Henrik Pihl

Omslag Överblick av norra delen av Vallkärratorn 1:47, från norr. Foto: Bo Friman.

Tryck/utskrift Arkitektkopia, 2015

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	5
Topografi och fornlämningsituation	5
Målsättning	7
Metod	7
Resultat och utvärdering	7
Referenser	9
Administrativa uppgifter	11

Figur 1. Läget för undersökningen markerat på utsnitt ur Översiktskartan, blad 20 Malmö. Skala 1:300 000.

Sammanfattning

I samband med att Belleshill AB planerar att exploatera fastigheten Vallkärratorn 1:47, Vallkärra socken, håller Lunds kommun på att upprätta en detaljplan. Arkeologiska uppdragsverksamheten i Lund gjorde en arkeologisk utredning sommaren 2015 (fig. 1 och 2).

Utredningsområdet ligger i ett fullåkerslandskap mellan Lund och Stångby och öster om Vallkärra. Sammanlagt registrerades 44 anläggningar i schakten. De var relativt jämnt spridda över undersökningsytan och saknade synliga strukturer. Inga fortsatta arkeologiska insatser föreslås.

Bakgrund

Belleshill AB planerar att exploatera ett område mellan Stångby och Lund. Lunds kommun håller därför på att upprätta en detaljplan för fastigheten Vallkärratorn 1:47, Vallkärra socken, Lunds kommun. Länsstyrelsen gav Arkeologiska uppdragsverksamheten i Lund i uppdrag att utföra en arkeologisk utredning (beslut 2015-04-23). Utredningen genomfördes under juni månad 2015 av Bo Friman.

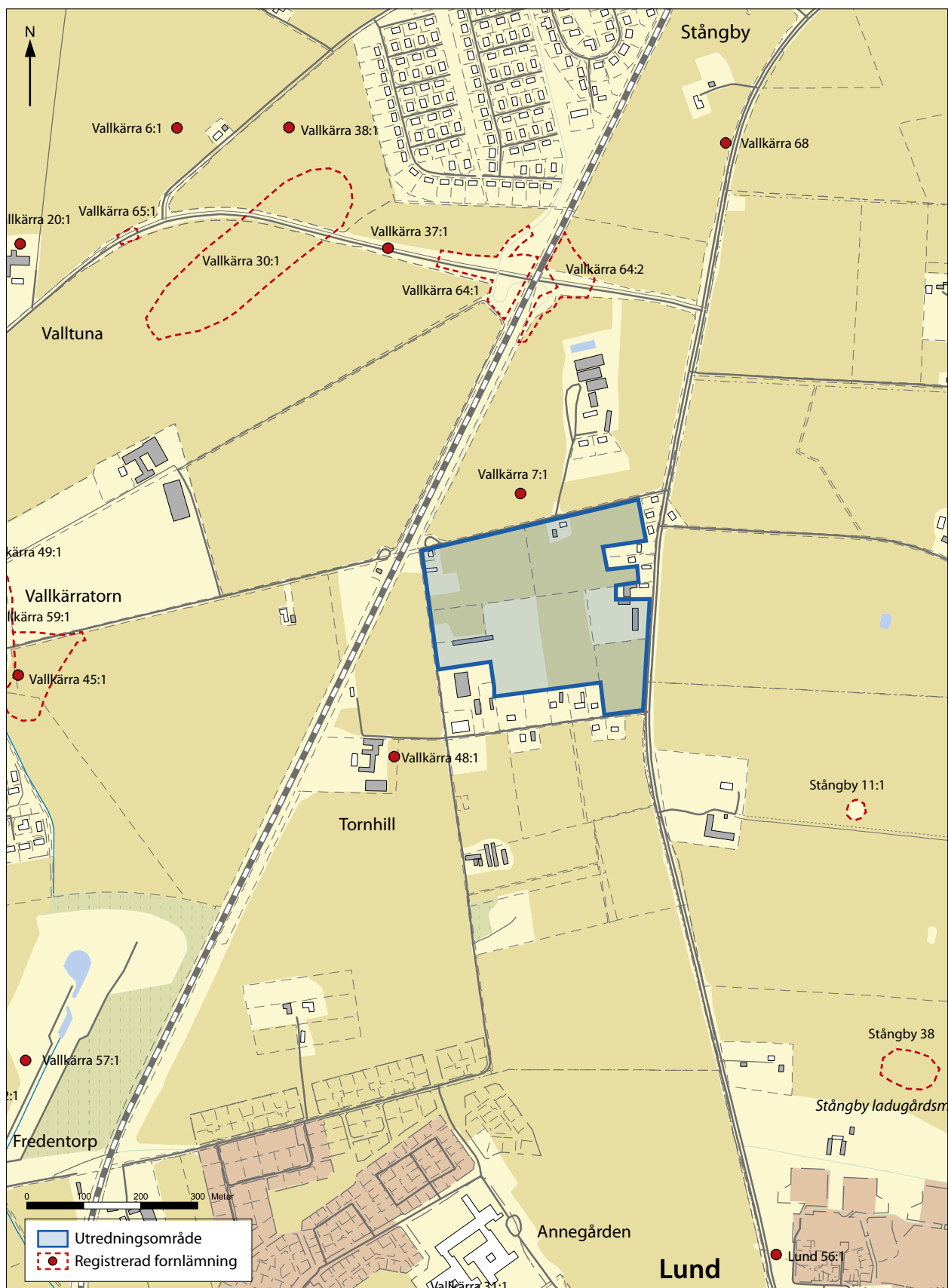
Topografi och fornlämningsituation

Utredningsområdet ligger i ett fullåkerslandskap mellan Lund och Stångby och öster om Vallkärra. Landskapet kan betecknas som mjukt böljande medan utredningsområdet ligger på en flack höjd med små topografiska variationer. Utredningsområdet gränsar till bebyggelse i öster och söder. Södra stambanan tangerar områdets nordvästra hörn. I västra delen är tre bostadshus rivna. Omedelbart öster om löper även den gamla landsvägen mellan Lund och Örtofta.

Inom drygt en kilometers radie runt utredningsområdet domineras fornlämningarna av fynd och lämningar från neolitikum (yngre stenålder). Rikligt med fyndplatser med flintföremål, fyra boplatser samt två stenkammargravar i form av dösar från hela neolitiska perioden finns representerade. I närområdet finns tio högar från bronsåldern-järnåldern, och fyra boplatser från järnåldern samt en vikingatida runsten registrerade (se FMIS). Väster om utredningsområdet ligger de numera nästan sammaväxta medeltida byarna Vallkärra och Vallkärratorn (Vallkärra 58:1, 59:1).

Arkeologiska undersökningar har utförts norr om utredningsområdet vid Stångby stationssamhälle i samband med byggandet av väg 930 Hellerström 1996; Artursson 2000). Cirka 30 förhistoriska huslämningar påträffades, vilka daterades till perioden senneolitikum-yngre järnålder. En antydning till bybildning under romersk järnålder och folkvandringstid kunde konstateras.

Vallkärratorns bytomt (Vallkärra 59:1) som är beläget väster om utredningsområdet, har berörts av flera arkeologiska undersökningar (Bondesson Hvid 1999; Karlsson 2005, 2006; Salminen 2005; Rosendahl 2013). Bebyggelselämningar (grophus, syllstenar) och föremål (i huvudsak keramik) påträffades och daterades till främst tidig- och högmedeltid, men även vendeltid, vikingatid och senmedeltid fanns representerade. Dessutom lokaliserades muskötkulor, som förslagsvis har samband med slaget vid Lund 1676. Rikligt med förhistoriska anläggningar påträffades inom bytomten 2013 (Knarrström 2014).

Figur 2. Utredningsområdet markerat på utsnitt ur Fastighetskartan, blad 2C 6h Stångby. Skala 1:10 000.

Målsättning

Syftet med den arkeologiska utredningen var att klargöra fornlämnings-situationen inom det aktuella området. Utredningen skulle, om möjligt, även ge svar på fornlämningarnas utbredning. Ett syfte var också att försöka identifiera om gravhögarna Vallkärra 1:7 har legat inom utredningsområdet samt att försöka finna spår efter slaget vid Lund. I båda fallen är lokalise-ringen osäker men kunde beröra utredningsområdet.

Metod

Den totala utredningsytan var ca 104 000 m² stor varav 86 000 m² utgör intensiv utredningsyta medan 18 000 m² utgör extensiv utredningsyta som tidigare har varit avschaktad och hårdgjord med makadam.

Fältarbetet genomfördes på traditionellt vis med sökschaktsgrävning samt med metalldetektering. En bandburen grävmaskin med en skopbredd på 1,6 m användes. Den beräknade undersökta ytan var ca 1 500 löpmeter, varav 85 % låg inom intensiva ytan och 15 % inom extensiva ytan. Den totala ytan som schaktades var ca 1850 löpmeter vilket motsvarar 2,8 % av den totala utredningsytan. I den extensiva delen gjordes flera mindre stickprov med grävskopan. Marken hade här hårdgjorts med ett tjockt lager makadam. Endast ett kortare schakt, där marken inte var hårdgjord, kunde dras inom den extensiva ytan.

Innan fältarbetets start fick vi informationen av markägaren att det högväxta gräset på utredningsytan skulle slås. Arrendatorn hade dock inte utfört detta vid undersökningstillfället vilket försvårade metalldetekteringen. Vi valde då att inledningsvis skala av grässvålen i schakten. Vi kunde även ta upp fler schakt än beräknat inom fältbudgeten, eftersom matjordslagret generellt vara tunt.

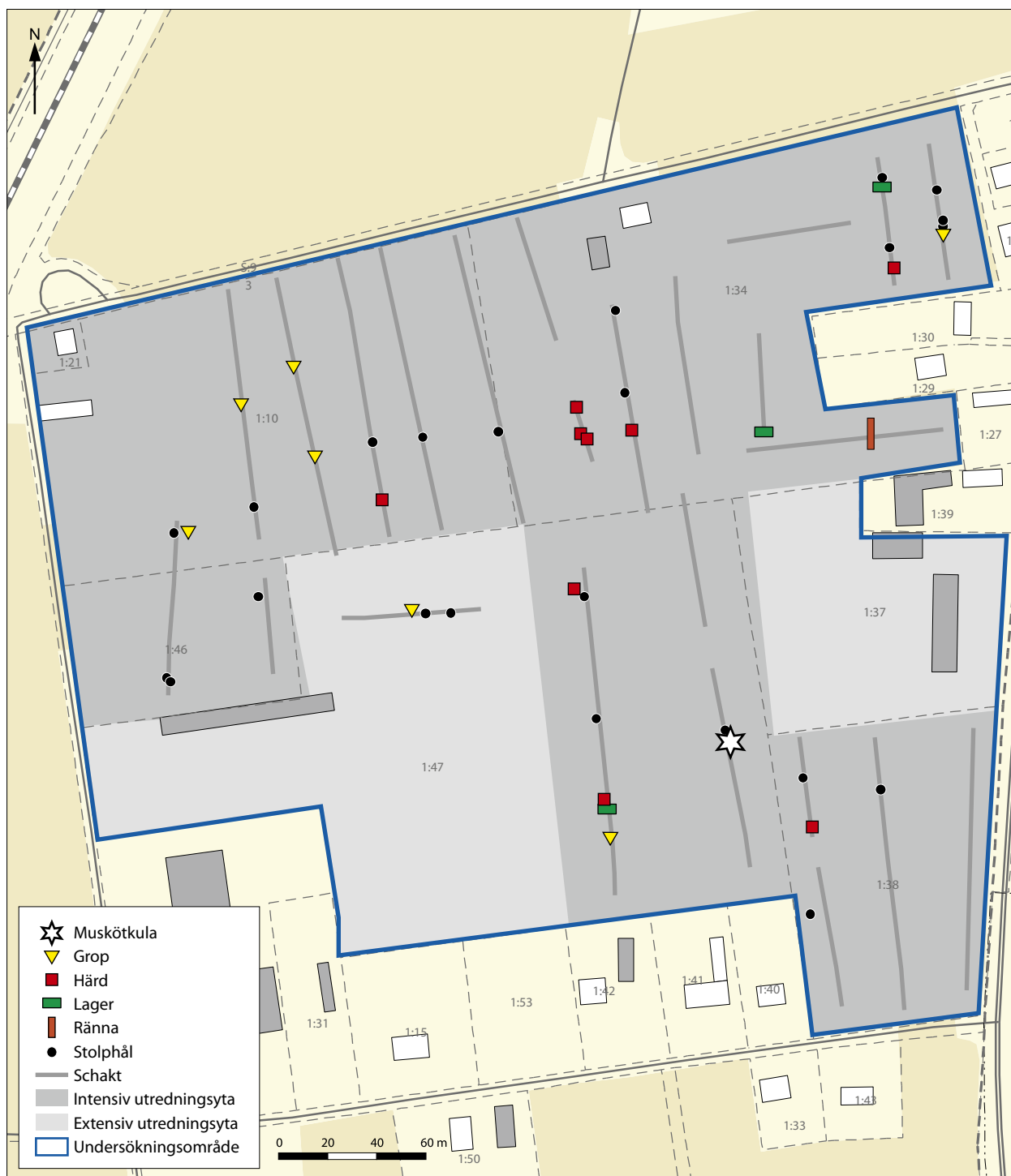
Schakten lades genomgående i nord-sydlig riktning men anpassades till befintlig bebyggelse och förekomst av träd och buskar. Schakten lades tätare inom i norra delen av utredningsområdet i syfte att eventuellt lokalisera de båda gravhögarna Vallkärra 7:1.

Belleshill AB tillhandahöll grävmaskin och etablering. Anläggningar och schakten mättes in med D-GPS och dokumenterades i fältdokumentationssystemet Intrasis. Metalldetekteringen utfördes av Sofia Lindberg och Katalin Schmidt Sabo.

Resultat och utvärdering

Terrängen var lätt småkuperad med mindre höjdparter och fuktigare sänkor. Matjordsdjupet var på de höjdpartierna och på de flacka avsnitten 0,20–0,35 m och mellan 0,5–0,75 m i sänkorna. I västra delen dominerade den styva leran medan marken i östra delen till stor del innehöll lerig silt.

Sammanlagt registrerades 44 anläggningar i form av gropar, härdar/sotfläckar, lager, ränna samt stolphål (fig. 3, tabell 1). Anläggningarna var relativt jämnt spridda över undersökningsytan och inga synliga strukturer kunde identifieras under matjorden. I östra delen var fyllningarna hos en del anläggningar torviga eller humösa. Dateringen av de hårdliknande anläggningarna var osäker. Flera framträdde endast som sotfläckar. En av

Figur 3. Plan över schakt och anläggningar i Vallkärratorn 1:47. Skala 1:2500.

hårdarna var sannolikt förhistorisk (A235). Den var ca 1 m i diameter hade rikligt med kol, sot och skörbränd sten i ytan (fig. 4). Inga spår efter de båda gravhögarna (Vallkärra 1:7) kunde identifieras.

Nästa samtliga fynd från metalldetekteringen var av yngre datum och kasserades. Endast ett metallfynd (en muskötkula) tillvaratogs och kan

Figur 4. Härden A235 fotograferad från norr. Foto Bo Friman.

säkerställas vara äldre än 1850. Troligen kan kulan vara avskjuten under Skånska kriget.

Inga fortsatta arkeologiska insatser föreslås inom aktuellt utredningsområde.

Referenser

- Artursson, Magnus (red.). 2000. Arkeologisk förundersökning och undersökning. Stångby stationssamhälle. Boplatss- och bebyggelse lämningar från senneolitikum till yngre järnålder. Skåne, Vallkärra sn, väg 930. Riksantikvarieämbetet *UV Syd Rapport* 2000:79.
- Bondesson Hvid, Bo. 1996. Skåne, Vallkärra socken, Vallkärratorn 10:15, RAÄ 59. Arkeologisk för- och slutundersökning 1996. Riksantikvarieämbetet *UV Syd Rapport* 1999:36.
- Hellerström, Sven. 1996. Arkeologisk utredning. Skåne, Vallkärra socken, Väg 903. 1996. Riksantikvarieämbetet *UV Syd Rapport* 1996:38.
- Karlsson, Mattias. 2005. Vallkärratorn 3:16 m fl., Vallkärratorns bytomt, RAÄ 59, Vallkärra socken. Arkeologisk förundersökning 2005. Kulturen, Arkeologiska Arkivrapporter från Lund nr 169.
- Karlsson, Mattias. 2006. Vallkärratorn 4:5. Vallkärratorns medeltida bytomt. Raä 59, Vallkärra socken. Arkeologisk förundersökning 2006. Kulturen, Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 193.

- Knarrström, Annika. 2014. Vallkärratorn 6:2 m.fl. Fjärrvärmeledning Stångby–Gunneshö, Skåne, Vallkärra och Norra Nöbbelövs socknar, fornlämning Vallkärra 59:1 och Norra Nöbbelöv 24:1, 31. Fördjupad arkeologisk förundersökning 2013. *UV Rapport* 2014:46.
- Rosendahl, Linda. 2013. Vallkärratorn 6:2 m.fl. Fjärrvärmeledning Stångby–Gunneshö, Skåne, Vallkärra och Norra Nöbbelövs socknar, fornlämning Vallkärra 59:1 och Norra Nöbbelöv 24:1, 31. Översiktlig arkeologisk förundersökning 2012. *UV Rapport* 2013:35.
- Salminen, Lars. 2005. Fjärrvärme Eslöv–Lund. Arkeologisk utredning, steg 1. Regionmuseet Kristianstad, Landsantikvarien i Skåne. *Rapport* 2005:106.

Administrativa uppgifter

SHMM:s dnr: 5.1.1-00572-2015.

Länsstyrelsens dnr: 431-4461-2015.

SHMM:s projektnr: A13081.

Intrasisprojekt: SHMM2015:040

Undersökningstid: 1–5 juni 2015.

Projektgrupp: Bo Friman, Sofia Lindberg, Katalin Schmidt Sabo.

Underkonsulter: Avis (biluthyrning).

Utredningssyta: 104 000 kvadratmeter.

Undersökt yta: 1848 kvadratmeter.

Läge: Fastighetskartan, blad 2C 6h Stångby, x 6146436 y 366073.

Koordinatsystem: Sweref 99 TM.

Koordinater för undersökningsytans sydvästra hörn:

x 6178369 y 386608.

Budgeterad kostnad: 151 545 kr.

Faktisk kostnad: 105 998 kr.

Digital dokumentation: Förvaras i form av ett Intrasisprojekt med beteckningen SHMM2015:040 på en server hos Statens historiska museer, Arkeologiska uppdragsverksamheten Lund.

Fynd: F1 förvaras på SHMM, Arkeologiska uppdragsverksamheten, Lund, i väntan på fyndfördelningsbeslut.

STATENS HISTORISKA MUSEER

SAMT ARKEOLOGISKA UPPDRAGSVERKSAMHETEN